Despre arhitectură pe înţelesul copiilor

O ANCHETĂ REALIZATĂ DE **VIORICA BUICĂ**

Auzim des că modul în care ne construim oraşele influenţează decisiv calitatea vieţii publice şi individuale, dar şi funcţionarea şi imaginea societăţii. Cu toate acestea, simultan, asistăm la o indiferenţă îngrijorătoare faţă de spaţiile comune ale oraşului, suntem martorii nepăsării faţă de patrimoniu şi uneori chiar a distrugerii sale, vedem peste tot clădiri cu arhitectură lipsită de bun-simţ şi de adecvare la context, ne deplasăm cu dificultate dintr-un punct în altul.

Pentru a rupe cercul vicios care pare a „condamna" oraşele României, educaţia este esenţială: copiii, de la grădiniţă la liceu, prin jocuri, explorări, observaţii şi analize, trebuie să înveţe să privească în jur, să înţeleagă mecanismele oraşului, să aprecieze ceea ce este făcut cu grijă şi pricepere şi să vadă ce ar putea fi îmbunătăţit, pentru a cere mai departe aceste lucruri celor care îi reprezintă. Este un proces lung şi complex şi tocmai de aceea este important să pornească de la vârste mici, pentru ca informaţiile să se sedimenteze şi să devină un bagaj comun, capabil să genereze o nouă perspectivă.

În acest context, ne-am bucurat să auzim în ultimul an de mai multe iniţiative de educaţie pentru copii, în spiritul respectului faţă de arhitectura de calitate. Vă prezentăm în continuare trei dintre ele, care, implementate la nivel naţional, ar putea avea un potenţial extraordinar. „de-a arhitectura", un program sprijinit de Ordinul Arhitecţilor din România, şi „Şcoala Agatonia – manual pentru patrimoniu", o iniţiativă independentă a unei familii de artişti, s-au adresat până acum ciclului primar, dar intenţionează să dezvolte programe similare şi pentru gimnaziu, stabilind astfel o continuitate în educaţie. Mai departe vine Asociaţia ATU, care, după experienţa unui ghid de educaţie urbană, lucrează în prezent la elaborarea unui manual de utilizare a oraşului pentru licee.

Le dorim tuturor mult succes!



de-a arhitectura. Foto: Asociaţia "de-a arhitectura"



Şcoala Agatonia. Foto: Dan Borzan.



Desen de Oana Lohan pentru „Oraşul – manual de utilizare"

de-a arhitectura

„de-a arhitectura”, un program cultural al Ordinul Arhitecţilor din România, filiala teritorială Bucureşti, dezvoltat de Asociaţia „de-a arhitectura” în parteneriat cu Departamentul de Ştiinţele Educaţiei din cadrul Facultăţii de Pshihologie şi Ştiinţele Educaţiei, Universitatea din Bucureşti, îşi propune cultivarea şi dezvoltarea interesului şcolarilor pentru arhitectură şi mediul construit. După succesul cursului-pilot în şapte şcoli din Bucureşti, asociaţia se pregăteşte pentru acreditarea ca materie opţională la nivel naţional, organizând totodată o serie de evenimente complementare, precum întâlnirile între arhitecţi recunoscuţi şi copii.
www.de-a-arhitectura.ro





Fotografii: Asociaţia „de-a arhitectura”

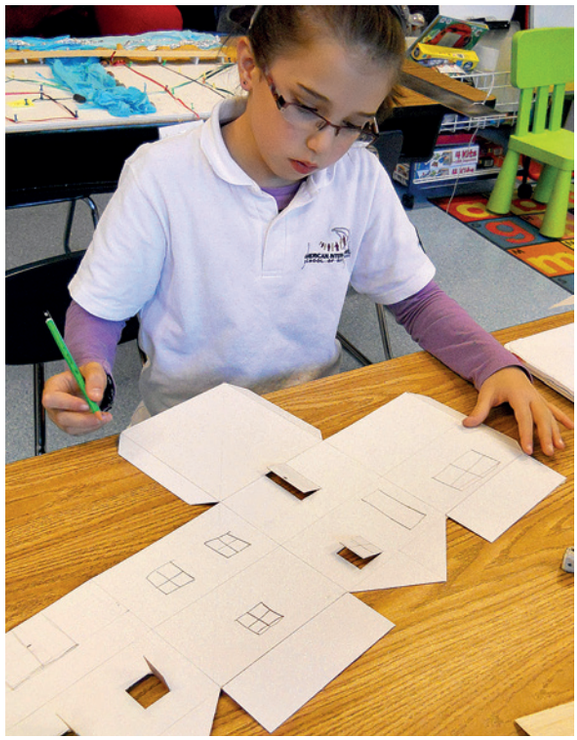
Igloo: Cum a luat naştere proiectul „de-a arhitectura” şi cine se ocupă în prezent de cursurile opţionale pentru clasele primare?
Echipa „de-a arhitectura”: Dorința de a-i învăța pe copii, încă din școala primară, noțiuni despre arhitectură și despre mediul construit exista de mult timp pentru noi, dar abia în 2011 am reușit să formăm o echipă, elaborând un proiect cultural pentru OAR. Inițial, ne gândeam la un manual, cu noțiuni de bază pe care oricine ar trebui să le aibă despre arhitectură și mediu construit, o minimă cultură generală. Dar ne-am dat seama repede că un manual e de fapt încă o carte pe raftul librăriei și că, fără cineva care să știe să îl „prezinte” – arhitectul – și să îl livreze direct la publicul țintă – copiii, demersul nu ar fi fost suficient. Din acel moment ne-a fost clar că trebuie să creăm nu numai un instrument, ci și un sistem prin care instrumentul să fie folosit. Astfel a luat naștere programul cultural „de-a arhitectura”.
Primul proiect din acest program este intitulat „de-a arhitectura în orașul meu” și este un curs de educație pentru arhitectură și mediu construit la clasa a IV-a.
În prezent, asociația se ocupă de implementarea și monitorizarea cursului pilot „de-a arhitectura în orașul meu” în școli din București, dar și de dezvoltarea unor noi proiecte complementare (de-a arhitectura povestită, de-a arhitectura hands-on, de-a arhitectura formare îndrumători). Membrii fondatori ai asociației sunt: arh. Mina Sava, arh. Vera Marin, arh. Eliza Yokina, arh. Corina Croitoru, arh. Miruna Grigorescu, arh. Claudia Pamfil, iar coordonatorul programului cultural din partea OAR București este arh. Mario Kuibuș. Beneficiem de colaborarea cu un expert în științele educației, specializat în problematica învățării prin proiect – Cătălina Ulrich, iar conceputul grafic al programului este realizat de arh. Veronica Sava.

Igloo: Prezentarea unor noțiuni complexe de arhitectură și de urbanism este cu atât mai dificilă cu cât vârsta copiilor este mai mică. Povestiți-ne puțin despre procesul de transformare a informațiilor de bază într-un curs funcțional, atractiv pentru copii, cu materialele și programele aferente.
Echipa „de-a arhitectura”: Arhitectura e poate mai greu de explicat în cuvinte, dar e relativ ușor de înțeles prin imagini și experiență directă. Noi vrem să îi învățăm pe copii să vadă mediul construit, de aceea expedițiile în jurul școlii și prin orașul lor sunt foarte importante pentru această „materie”. Avem apoi exerciții prin care fac o aplicare practică a noțiunilor aflate cu prilejul explorărilor lor. „de-a arhitectura în orașul meu” și-a construit structura didactică pe o înlănțuire de secvențe care aduc împreună observarea și înțelegerea noțiunilor (observ + descifrez) și respectiv alăturarea între activitățile practice și comunicare (construiesc + prezint). Materialul didactic a fost realizat în colaborare cu Departamentul de Științele Educației de la FPSE, iar Cătălina Ulrich, cea care conduce acest departament, ne-a îndrumat în definirea conceptului didactic de învățare experiențială și învățare prin proiect.
În partea de descifrare, am mers pe abordarea noțiunilor din perspectivă intuitivă, pe descoperirea lor în mediul construit apropiat copiilor, pe explicarea la clasă prin discuții libere pe baza imaginilor, diverse experimente și jocuri, urmând ca toate acestea să fie reluate împreună în cadrul proiectului clasei – orășelul comunității lor, materializat într-o machetă comună a clasei. Dorim totodată să creăm un eveniment în cadrul Anualelor de arhitectură în care copii participanți în program să își expună proiectul și să îl prezinte unui public cât mai divers, format din arhitecți, dar și din cadre didactice, părinți etc.

Igloo: Proiectul a fost deja implementat în mai multe școli. Cum au fost acestea alese și ce a presupus pregătirea învățătorilor pentru a susține cursul?
Echipa „de-a arhitectura”: Anul acesta, în faza-pilot, cursul se desfășoară în șapte școli, în cinci dintre acestea ca o disciplină opțională sau extracurriculară, iar în două ca un program de after-school. Am făcut un anunț de înscriere pentru arhitecți pe site-ul OAR București, iar departamentul de Științele educației din FPSE ne-a recomandat învățători interesați de această provocare.
De asemenea, ne-am promovat și prin rețele sociale online. Mulți părinți, arhitecți și nu numai, ne-au prezentat învățătorilor de la clasele în care sunt copiii lor. La începutul anului școlar, în septembrie, am derulat timp de trei zile un atelier interactiv de pregătire a îndrumătorilor, la FPSE, cu învățătorii și arhitecții care au fost selectați pentru aplicația pilot, pe criterii legate de motivație și recunoaștere a valorii acestui demers.

Igloo: Dincolo de prezentarea unor principii de funcționare a orașului, cursul presupune/include multe teme practice, în grup, precum realizarea unor machete, plimbări și explorări urbane, urmate de jurnale de teren, așa cum menționați mai sus. Care au fost reacțiile copiilor? Cât de mult s-au implicat în aceste activități?
Echipa „de-a arhitectura”: Copiii au fost foarte încântați și implicați în activități, iar după puțin timp au venit și reacțiile de la învățătoare care ne-au confirmat că, într-adevăr, acest curs îi ajută și la alte materii. Au observat cum copiii făceau conexiuni între ceea ce au învățat la „de-a arhitectura” și diverse alte materii: matematică, geografie, cunoașterea naturii, română, desen. În expediții (explorări urbane), copiii au fost foarte uimiți să descopere zona din jurul școlii cu alți ochi, folosindu-se de toate simțurile și trecând de la statutul de simplu observator la cel de reporter. Sunt interesați și de prezentările ilustrate cu imagini ale unor clădiri și orașe din România și din lume, să experimenteze jocuri cu volume și cu materiale noi, să își analizeze propria locuință sau cartierul lor. Noi am vrut să evităm să le dăm teme pentru acasă, dar le-am solicitat atenția prin niște „teme de gândire”.
Cu toate acestea, sunt atât de implicați încât vin cu desene și machete despre cum văd ei lucrurile. Și așteaptă cu nerăbdare să înceapă, din aprilie, modulul cu atelierul în care să lucreze la macheta orășelului lor.

Igloo: Există un fond de interes față de spațiul urban/ public sau ați simțit că tocmai astfel de curs îl creează?
Echipa „de-a arhitectura”: Noi considerăm că nu există acest interes față de spațiul urban/public în rândul publicului larg, dovadă fiind și felul în care arată și funcționează orașele noastre, precum și nivelul de implicare scăzut al comunității. Unul dintre motivele pentru care am realizat acest program cultural este acela de a crește acest interes, vrem să îl „sădim” de când copiii sunt în formare, să îi învățăm pe ei cum să aibă grijă de spațiul public, să le arătam exemple de astfel de spații de calitate, să le explicăm că și ei, ca viitori cetățeni, indiferent de meseria pe care o vor urma, pot și trebuie să aibă un cuvânt de spus. Iar ei la rândul lor povestesc familiei, prietenilor, și interesul se poate răspândi. Pe de altă parte, și interesul specialiștilor de a implica cetățenii, și comunitatea în general, în demersurile lor este limitat. „Bătaia lungă” a cursului nostru este și



aceea de a învăța arhitecții și urbaniștii să „vorbească” pe înțelesul cetățenilor – indirect prin educarea publicului pentru care ei lucrează (deci creând o viitoare presiune a cetățenilor interesați și educați în domeniu), dar și direct, prin stimularea profesioniștilor să-și exerseze aceste abilități pe parcursul programelor noastre pentru copii.

Igloo: Cât de dificilă din punct de vedere logistic este organizarea cursului și a activităților din jurul lui?
Echipa „de-a arhitectura”: Buna desfășurare a cursului presupune în primul rând realizarea unei colaborări optime între arhitect și învățător. Am încercat să creăm echipe care să se susțină reciproc, căci arhitectul știe „conținutul” (noțiunile predate), iar învățătorul știe cum se predă (metode didactice, practica pedagogică, mijloace de mobilizare și de susținere a atenției elevilor etc.). Ei exersează această colaborare de la sesiunea de formare, care are ca principal obiectiv o cunoaștere reciprocă și stabilirea unor relații de încredere între cele două persoane care fac o echipă. Avem reacții pozitive de la școlile unde aplicăm cursul, iar dovada este că au fost înscrise clase noi pentru anul școlar următor. Sunt foarte puține cursuri care aduc specialiștii din diverse domenii să le explice copiilor despre meseria lor, și tocmai acesta este punctul nostru forte. Ne confruntăm și cu provocările logistice aferente sistemului educațional tradițional – de la poziționarea fixă a băncilor în clase la disponibilitatea redusă a unor echipamente (uneori, proiectorul școlii este obținut cu greu), până la dificultatea de a păstra machetele în spațiul clasei... Dar cursul nostru este adaptabil și am reușit până acum, cu ajutorul învățătorilor și al îndrumătorilor arhitecți, să facem doar compromisuri minime, care nu au afectat atingerea obiectivelor de învățare. O altă provocare cu care ne-am confruntat: cursul are nevoie de materiale atractive pentru copii și de instrumentele pe care noi le-am creat pentru preponderentele sale părți practice. Sperăm deci să beneficiem în continuare de sponsorizări absolut necesare pentru acoperirea costurilor materialelor educative.

Igloo: Care sunt cele mai interesante momente din timpul cursului sau întrebări pe care vi le-au pus copiii?

Echipa „de-a arhitectura”: Cele mai interesante activităţi sunt cele axate pe activitatea practică, pe experimentele şi experienţele proprii: expediţiile urbane în care copiii au roluri şi sarcini precise, exerciţiile de grup, jocurile în care aportul lor creativ este maxim. Dar sunt interesante şi discuţiile ghidate – copiii îşi spun cu uşurinţă părerea, pun întrebări extraordinar de interesante, fac propuneri. De exemplu, copiii nu ştiau foarte multe despre meseria de arhitect sau cea de urbanist şi au fost deci foarte curioşi să afle de la arhitecţii care au venit la clasa lor ce clădiri au construit, ce voiau să se facă când erau mici, care era jocul lor preferat când erau copii, când au ales această meserie, dacă au şi ei copii, cât câştigă din această meserie, care e cea mai înaltă cladire pe care au construit-o etc.

De aici a izvorât un alt proiect al nostru, „de-a arhitectura povestită” – o serie de conferinţe în cadrul programului naţional Săptămâna Altfel, în perioada 1-5 aprilie 2013, în care arhitecţi cunoscuţi vor vorbi copiilor. Înscrierile claselor pentru acest eveniment, susţinut de sponsorul Xella, sunt posibile până pe 22 martie, în limita locurilor disponibile. Anul acesta urmărim la clase cum se derulează lecţiile cursului predat de arhitecţi şi învăţători în parteneriat. După o evaluare atentă, materialele (prezentări cu imagini, fişe de exerciţii, teme de reflecţie etc.) vor fi revizitate şi eventual modificate acolo unde este necesară îmbunătăţirea lor în funcţie de reacţiile copiilor, de recomandărilor învăţătorilor şi ale arhitecţilor de la clase. În septembrie vom putea deci oferi cursul deja testat, cu şi mai multe opţiuni pentru atingerea obiectivelor.

Igloo: Aţi resimţit lipsa unor anumite metode de lucru în sistemul educaţional de la noi?

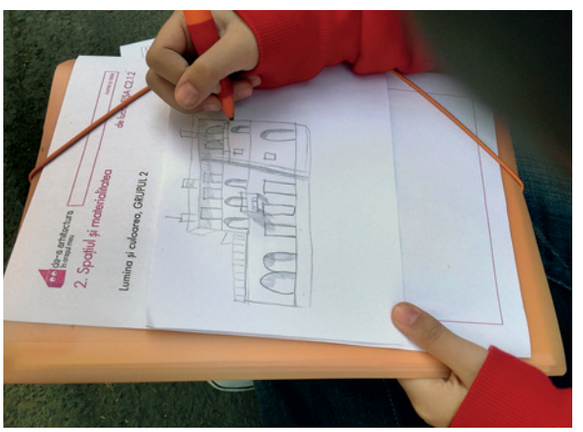
Echipa „de-a arhitectura”: Este interesant să vedem cum copiii sunt foarte implicaţi în partea practică şi în cea de explorare. Tocmai aceste lucruri se utilizează mai puţin în învăţământul tradiţional. Ei simt lipsa lucrului cu concretul şi cu experienţele proprii, iar acest fapt îi captivează şi îi motivează. Cursul nostru este de altfel transcurricular (în termeni tehnici), utilizează noţiuni din aproape toate materiile pe care le au la şcoală şi astfel înţeleg mai bine rostul învăţării acestor lucruri, pentru că le regăsesc în realitatea care îi înconjoară. Nu sunt numai probleme legate de sistemul educaţional: la una dintre şcoli, pe motive de siguranţă, părinţii nu au fost de acord să mergem cu copiii în expediţiile din jurul şcolii. Copiii au avut de „suferit” căci au pierdut partea cea mai importantă, aceea de a observa noţiunile pe care urmau să le înveţe ulterior în clasă. Arhitectul a suplimentat atunci prezentările cu multe imagini şi a cerut elevilor să urmărească anumite aspecte ale mediului construit pe drumul spre şcoală sau în deplasările pe care le fac cu familiile lor.

Igloo: Care sunt planurile pentru 2013? Intenţionaţi să extindeţi proiectul în mai multe şcoli din Bucureşti, poate chiar la nivel naţional?

Echipa „de-a arhitectura”: Pentru 2013 ne propunem să dezvoltăm şi alte programe educaţionale pentru alte grupe de vârstă, şi anume pentru grădiniţă şi pentru gimnaziu. Ne dorim o prezenţă cât mai activă din rândul arhitecţilor, de aceea vom organiza în iulie o conferinţă pentru lansarea programului nostru la nivel naţional.

Suntem de asemenea în procedura de obţinere a acreditării de la Ministerul Educaţiei pentru cursul nostru ca materie opţională şi căutăm finanţări pentru a ne asigura de faptul că sunt din ce în ce mai mulţi elevi care să beneficieze de acest curs. Apoi, în parteneriat cu Departamentul de Ştiinţele Educaţiei de la FPSE, vom depune un dosar pentru obţinerea atestatului CNFPA – Consiliul Naţional de Formare Profesională a Adulţilor pentru sesiunile de formare, pentru ca acestea să fie recunoscute drept o specializare atât a cadrelor didactice, cât şi a arhitecţilor-educatori. Pentru anul şcolar 2013-2014 facem deja înscrieri, până în data de 15 martie 2013 primim solicitări pentru cursul „de-a arhitectura în oraşul meu”. Vom putea sprijini acum doar 30 de clase în Bucureşti şi în ţară. Până acum avem cereri din Cluj, Sibiu, Timişoara, Arad, Braşov, Reghin, Sf. Gheorghe şi Constanţa. Suntem încântaţi de reacţia încurajatoare pentru noi din partea arhitecţilor tineri, care vor să se implice în acest proiect, precum şi de interesul învăţătorilor din ţară de a-l implementa şi în oraşele lor.

Implementarea cursului pilot este derulată în parteneriat cu Inspectoratul şcolar al Municipiului Bucureşti. Dorim să mulţumim învăţătorilor şi şcolilor implicate în program: Diana Ştefania Farcaş – de la Şcoala Germană Hermann Oberth; Victoria Păduraru – Şc. 139, Roxana Pricope – Şc. Anastasia Popescu; Liliana Ţigău – Şc. 23, Sf. Silvestru; Sevil Lăzărescu – Little London; Monica Maurer – American International School of Bucharest, precum şi arhitecţilor: Adriana Comanici, Maria Corina Dumitrescu, Monica Lăzărică, Şerban Marinescu, Oana Popescu, Cătălin Şandru, şi studenţilor arhitecţi: Florina Avrămuţ, Mădălina Bold, Iuliana Costache, Alina Panait.





Fotografii: Asociaţia „de-a arhitectura”

Şcoala Agatonia – patrimoniul pentru copii

Şcoala Agatonia este cel mai temerar proiect al Asociaţiei Gaspar, Baltasar & Melchior, înfiinţată de familia Scripcariu – Adriana, istoric de artă, şi Virgil, sculptor, la Piscu, un fost sat de olari, din apropierea Bucureştiului. Din 2006, asociaţia a iniţiat şi organizat numeroase proiecte de promovare a patrimoniului cultural adresate în special copiilor, iar în 2012 au reuşit să editeze chiar un manual opţional cu această temă, pentru clasele III-IV. Manualul poate fi descărcat gratuit de la adresa: http://patrimoniupentrucopii.piscu.ro, iar cei care doresc să fie la curent cu istoricul şi mersul proiectelor lor pot explora platforma online: www.piscu.ro.

Igloo: Asociaţia Gaspar, Baltasar & Melchior a desfăşurat în ultimii ani mai multe programe adresate copiilor, legate în special de meşteşugul olăritului. Cum au condus aceste activităţi către un manual cu şi despre patrimoniu, pentru ciclul primar?

Adriana Scripcariu: Începând cu anul 2007, asociaţia noastră a organizat diferite activităţi pentru copii, dar şi pentru adulţi, pe teme de patrimoniu. La început, da, a fost lutul. Aflându-ne într-un sat de olari, ne-a preocupat transmiterea către copiii locului a acestui element de patrimoniu material, dar mai ales imaterial, local – meşteşugul olăritului. De la şcoli de vară sătești pentru copii până la ateliere realizate la cererea unor instituţii ca Ambasada Germaniei, P&G sau RBS, am povestit şi încă povestim tuturor celor interesaţi despre posibilităţile creatoare ale argilei, despre utilaje, procedee, forme, obiceiuri vechi. Din multele poveşti şi din bucuria musafirilor noştri, mai ales copii, a luat naştere în 2008 *Prima mea carte despre lut*, literatură de specialitate... pentru cei mici. Proiectul a crescut, ideile şi partenerii s-au înmulţit. Aşa s-au realizat tabere şi excursii tematice despre patrimoniu. Am antrenat copiii în a observa, a preţui şi a meşteri din bogăţia de moştenire a fiecărei zone care ne găzduia: Sibiel, Şurdeşti, Bran, Curtişoara, Piscu, Vama Veche, Hurezi, Mogoşoaia. Aşa, de-a lungul anilor, a crescut zona de documentare şi numărul experienţelor care ne arătau cât de interesaţi sunt copiii de patrimoniu atunci când le este expus potrivit şi atractiv şi cât de puţine din aceste informaţii le sunt transmise în cadrul programelor şcolare. Aşa mi-a venit ideea de a concepe un manual şcolar zonal Patrimoniu Cultural şi am început cu judeţul Ilfov, cel pe care îl cunoşteam cel mai bine. Este primul manual şcolar zonal pe această temă.

Igloo: Primul loc în care manualul va fi folosit este chiar Şcoala Agatonia, o iniţiativă independentă şi inedită încă pe la noi. Povestiţi-ne, vă rugăm, mai multe despre proiectul şcolii. Cum selectaţi copiii care participă la cursurile/atelierele voastre?

Adriana Scripcariu: E adevărat, totul a început în preajma Şcolii Agatonia, dar mai ales în familie. În discuţiile cu elevii, dar şi cu copiii mei, am găsit tonul potrivit şi am avut experienţele cele mai convingătoare despre posibilitatea de a transmite informaţii despre patrimoniu, aparent complicate, dar în fond atât de simple, către acest segment de vârstă. Agatonia este o mică şcoală primară, pe care am înfiinţat-o în anul 2011 în satul Piscu. Acest proiect este rezultatul nevoilor familiei noastre, destul de numeroasă, dar şi a dorinţei de a veni în întâmpinarea unei comunităţi sătești lipsite de şcoală primară aproape de casă. Este un proiect social, o şcoală privată care nu percepe taxă de şcolarizare. Susţinem mica instituţie de învăţământ din



activităţile Asociaţiei, în principal workshopuri de meşteşug pentru toate vârstele. În prezent avem o clasă a II-a în care învaţă 5 copii, iar în toamnă vom mai deschide o clasă I.

Igloo: Aţi discutat deja folosirea manualului şi de către alte şcoli? Sunt profesorii deschişi către un astfel de curs opţional?

Adriana Scripcariu: În anul şcolar 2012-2013, manualul nostru despre patrimoniu este folosit la clasă în 14 şcoli din Bucureşti şi judeţul Ilfov. De inspirat, sper că inspiră mai mulţi îndrumători, căci primul tiraj al cărţii, de 1 000 de exemplare, este aproape epuizat. Am găsit o mână de profesori care au rezonat cu proiectul, dar sunt convinsă că ei sunt mai mulţi. Majoritatea cadrelor didactice fac parte din acea generaţie care are încă măcar o ancoră afectivă la sat. Pentru noi, această ancoră contează foarte mult. Aducându-şi aminte de copilărie, ei simt imediat gustul apei păstrată în oală de pământ, mirosul plitei cu foc de lemne, simt preaplinul sărbătorilor vechi, în care tot satul răsuna de colinde. Odată această trăire regăsită, drumul spre inima lor e deschis. Acesta este entuziasmul iniţial. De aici şi până la implementarea manualului, trebuie trecut însă prin rigorile administrative. Trebuie ca şi părinţii copiilor să-şi dorească acest opţional. Trebuie ca învăţătorul să obţină avizul de implementare de la Inspectoratul şcolar, pe baza documentaţiei pe care noi o punem la dispoziţie. Sperăm ca începând cu anul şcolar 2013-2014 să obţinem un aviz global din partea Inspectoratul Judeţului Ilfov şi cel al oraşului Bucureşti. Astfel, manualul va prezenta mai multă credibilitate şi va da mai puţine bătăi de cap entuziaştilor. Mai este nevoie însă şi de o preocupare reală din partea celui care predă după acest manual. Trebuie discernământ pedagogic, abordare interdisciplinară, dinamism, altfel

discernământ pedagogic, abordare interdisciplinară, dinamism, altfel spus, trebuie chef și echilibru. În mâna unui cadru didactic blocat în clișee și scheme, acest manual poate deveni o armă împotriva patrimoniului. Este o corvoadă spre exemplu să înveți pe de rost informația propusă. Mânuit însă cu tact și cu o dragoste reală de copii și patrimoniu, el poate deschide un univers, poate construi o pasiune pentru restul vieții și mai ales poate fundamenta o atitudine civică.

Igloo: Ce tipuri de activități vin în completarea manualului propriu-zis? Din experiențele de până acum cu copiii, ce vi se pare că îi atrage mai mult?
Adriana Scripcariu: Pe lângă informația expusă cu multe imagini însoțitoare, propunem ca teme de lucru, de obicei, compuneri, schițe după obiective de patrimoniu material, micro-cercetări de tip antropologic, rebusuri, toate la nivelul de înțelegere al vârstei. Complementar, propunem excursii tematice absolut necesare pentru a vedea și experimenta pe viu frumusețea patrimoniului. Copiii răspund bine la provocările de tip meșteșugăresc. În ultimii ani au trecut pe la roata olarului, prin mijlocirea noastră, nu exagerez, mii de copii. În 99% din cazuri, copiii sunt cu totul fascinați. Lucrează însă cu plăcere și alte mici obiecte meșteșugărești. Întâlnirea cu lemnul, cu lâna, cu culorile sunt foarte plăcute copiilor.

Igloo: Care vi s-au părut cele mai frumoase/mulțumitoare reacții sau rezultate din partea lor?
Adriana Scripcariu: Reacțiile care ne-au bucurat au început la Piscu, unde de la an la an patricipanții la școala de vară Lut Ars au fost mai mulți și mai entuziaști. Evaluările pe care le-am făcut la sfârșitul cursurilor mai lungi ne-au arătat că fie și într-o atmosferă lipsită de presiuni, unde copiii au venit de plăcere, cunoștințele s-au sedimentat. Acești copii, care nu știau nimic în urmă cu 7-8 ani despre istoria meșteșugului din care au trăit bunicii lor, îndeletnicirea cu care satul lor iese din anonimat și intră în cărțile de artă populară, au petrecut zile frumoase cu bătrânii satului, cu lutul, cu poveștile olarilor. Se întâmplă uneori ca abia în fața discursului nostru laudativ, noi care suntem „venetici", străini stabiliți în sat, ei, sătenii din Piscu, să sesizeze că dețin încă ceva de preț, un foc care, din păcate, încet, încet se stinge. Atunci când copiii exclamă spontan în fața unor exponate de muzeu, atunci când simți că ei încep să aprecieze patrimoniul, în aceste vremuri în care universul lor este atât de asaltat de nonvaloare și produse ieftine de divertisment, atunci ai speranțe că efortul tău poate rodi. O bucurie am avut și în toamna trecută, cu prilejul unei expoziții de patrimoniu românesc în Italia, la Pescara, unde am încercat să contribuim la o imagine pozitivă a comunității imigrante românești.

Igloo: Cât de dificilă este realizarea unor astfel de programe pentru copii? Cine v-a fost alături și cum v-ați descurcat între provocările organizatorice, economice și administrative?
Adriana Scripcariu: Eu cred că realizarea în sine nu este dificilă. Depinde mult de disponibilitatea pe care o ai. Pentru mine, personal, dificultatea, dar și tot elanul au venit din coordonarea în paralel a mai multe proiecte, dintre care, cel mai important, cel al familiei proprii, destul de amplu. Atunci când rezonezi cu aceste lucruri și te ocupi de educația copiilor, este imposibil să nu simți că este necesar să le transmiți dragostea pentru patrimoniu. Eu am experiența „omului de ONG", a unei echipe mici care se gospodărește și este responsabilă cu toate etapele unui proiect. La noi nucleul este familia. Am beneficiat de câteva finanțări, unele mai simple, mai directe, altele în schimb destul de anevoioase, ca demers administrativ. Am avut totuși parte de oameni care au înțeles, au apreciat preocupările noastre și ne-au sprijinit după puterile lor. Ne-a încurajat mereu arhitectul Șerban Sturdza. Muzeul Țăranului Român ne-a deschis porțile și ne-a ajutat cu informații, imagini și mai ales disponibilitate. Mai multe ONG-uri locale, cu care am colaborat, câțiva prieteni fotografi ne-au acordat încrederea lor. Reușita proiectelor noastre și curajul de a merge înainte se datorează acestor numeroase întâlniri. Pe cei care doresc să inițieze proiecte asemănătoare îi încurajez și le amintesc o vorbă cu dus și întors: cu bune și cu rele, România este țara tuturor posibilităților! Cu toate dificultățile administrative, cu tot golul legislativ, cu multă indolență și precaritate a conducătorilor noștri, mai există și mulți sufletiști, mai există bun simț și mai există o mare și nespusă nevoie de frumos, la toate vârstele.

Igloo: Care vă sunt planurile pentru 2013? Intenționați, poate pe termen mai lung, să creați manuale dedicate patrimoniului și pentru alte zone?
Adriana Scripcariu: Pentru 2013 avem planuri destule. Dorim să extindem spațiul școlii și pe cel destinat atelierelor pe care le organizăm. Avem un proiect inedit, aproape gata de implementare: Caravana Meșteșugurilor, un atelaj mobil care cuprinde mai multe ateliere meșteșugărești, gata pentru peripluri și participare la diferite evenimente. Am început lucrul la două noi manuale Patrimoniu cultural: Județul Brașov și Orașul București. Avem colaboratori în țară care doresc să se ocupe de zonele unde trăiesc și lucrează: Fundația IUGA în Maramureș și Asociația ACTIS în județul Timiș. Cu mult optimism, am putea avea, la sfârșitul anului 2013, patru noi manuale de patrimoniu. Proiectul ar putea prinde astfel consistență și în câțiva ani am putea





Fotografii: Asociația Gaspar, Baltasar & Melchior

Orașul – manual de utilizare

Propunându-și sprijinirea comunicării între toți actorii urbani, organizația non-guvernamentală ATU a sesizat lipsa de informații despre funcționarea orașului și, dincolo de programele adresate instituțiilor, a decis să înceapă procesul de educare și în licee, cu cei care urmează să voteze, influențând astfel în mod direct evoluția orașelor în care trăiesc. Primul pas l-a constituit elaborarea și publicarea unui „Ghid de Educație Urbană" împreună cu Asociația Komunitas, iar în prezent echipa alcătuită din dr. arh. Vera Marin, antropolog Alexandru Bălășescu, dr. arh. Celia Ghyka, drd. arh. Daniela Calciu, dr. arh. Ioana Tudora, ec. urb. Ana Maria Vrabie și drd. geogr. urb. Gruia Bădescu, lucrează la un manual care să poată fi utilizat la nivel național.
www.atu.org.ro

Igloo: Cum ați ajuns la ideea de a implica ATU în educație? Experiențele de proiecte legate de viața orașului v-au condus aici?
Echipa ATU: Implicarea ATU în educație a început într-un fel încă din 2004, când am preluat organizarea Universității de Vară de la Sibiu, în parteneriat cu Ordinul Arhitecților Filiala Sibiu Vâlcea și cu Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu". Edițiile acestei Universități de Vară s-au derulat de fiecare dată ca workshop internațional destinat studenților și tinerilor interesați de dezvoltarea urbană. În toate cele 6 ediții de care ne-am ocupat, am urmărit să-i familiarizăm și să-i antrenăm pe studenți – viitorii profesioniști în domeniile care au legătură cu orașul – să lucreze interdisciplinar și să intre în dialog cu autoritățile locale și cu locuitorii. Dar pentru ca acest dialog să funcționeze și să dea rezultate, este nevoie de parteneri reali. Din nefericire, am constatat în multe rânduri că sunt puțini cei care știu și pot să se implice în ceea ce se întâmplă în orașele lor, este nevoie de informație, dar și de dezvoltarea unor competențe de cetățean activ. Aprecierea valorilor vine doar dacă oamenii au referințe despre ele: calitatea spațiului public, coerență între nou și vechi, accesibilitate, echitate în felul în care sunt stabilite prioritățile de investiții din bugetul public etc. Pe lângă observațiile deprimante din teren, și atunci când am avut proiecte pentru ministerul de resort sau pentru o primărie am constatat că sunt așteptări destul de mari de la locuitorii orașelor, dar că nu există ideea de a aloca resurse pentru ca aceștia să fie mai bine pregătiți pentru a se implica, pentru a-și forma opinii etc. Încercăm deci să suplinim aceste lipsuri, măcar pentru populația tânără, care trebuie să facă legături între lucrurile pe care le învață la educație civică despre modul în care se iau deciziile privind cadrul lor de viață, dar și la geografie, și la istorie, și la discipline din arii de competență ca educația tehnologică sau cea artistică. Spațiul orașului leagă toate aceste lucruri, iar experiența directă a spațiului urban e un punct de plecare care ne ajută ca multe din cele deja învățate la școală să fie relaționate cu realitatea cotidiană, și să capete astfel mai mult sens. Relația dintre oraș și locuitorii săi este una circulară, oamenii construiesc orașul care la rândul său le construiește subiectivitatea. Orașul e o oglindă a locuitorilor săi, în continuă transformare. Implicarea în viața orașului înseamnă de fapt implicarea în propria viață și participarea activă poate duce și la un sentiment dezvoltat de utilitate individuală și comunitară.

Igloo: Ați constatat interes din partea elevilor și profesorilor pentru teme legate de oraș?



Desen de Oana Lohan pentru "Orașul - manual de utilizare"

Echipa ATU: Noi suntem destul de la început în relația directă cu elevii și profesorii din licee, dar am putut vedea că sunt multe proiecte pe teme urbane finanțate prin programul Tineret în acțiune al Comisiei Europene sau prin granturi de la diverse fundații. În 2011, am derulat un proiect finanțat de Uniunea Arhitecților din România, în care am fost parteneri cu Asociația Komunitas, o asociație cu o experiență foarte bogată în astfel de proiecte. În acest context, am putut merge cu prelegeri la câteva licee din București, am organizat mai multe întâlniri cu profesori inimoși, care ne-au ajutat să ne clarificăm temele și modul de abordare pentru „Ghidul de educație urbană", publicat de ATU și Komunitas în decembrie 2011. Interesul celor pe care i-am întâlnit în acest proiect pentru teme legate de oraș a fost chiar foarte mare și ne-au motivat să mergem mai departe, chiar dacă facem muncă de voluntariat în mare parte. Interesul publicului țintă a fost apreciat și de Ordinul Arhitecților din România. În prezent, există o finanțare de la OAR, prin taxa de timbru, pentru un proiect editorial, unde facem echipa chiar cu igloo, ca editură.

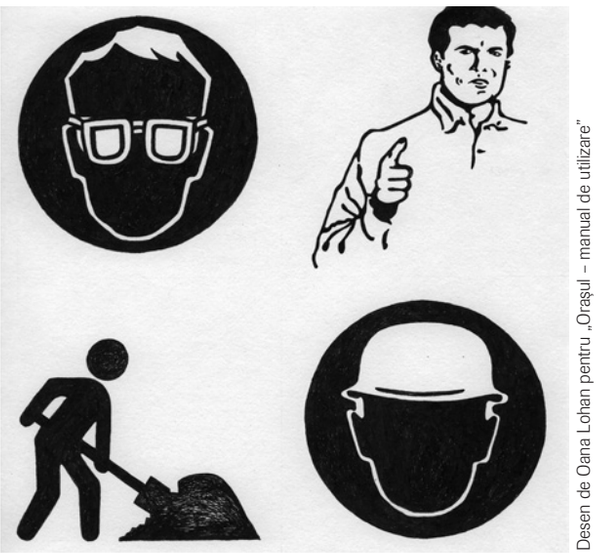
Igloo: De ce la liceu? Este necesară și o pregătire la ciclul primar și gimnazial pentru ceea ce se va învăța la liceu? Sunt diferențe sau asemănări între necesitățile de cunoaștere la diverse cicluri de învățământ?
Echipa ATU: Am început cu liceul pe de o parte pentru că a fost un context generat de o oportunitate de proiect, dar și pentru că sun-

tem convinși că e important să ajungem cu mesajele noastre la cei care sunt foarte aproape de vârsta adultă, și deci de exercitarea drepturilor și obligațiilor de cetățeni ai orașelor României. Considerăm că, prin materialul didactic la care lucrăm în prezent, vom putea face și un fel de orientare profesională nu numai către profesia de arhitect și cea de urbanist, dar și către o carieră în cultură sau în mediul asociativ de promovare a drepturilor omului sau a transparenței decizionale – acestea nu sunt considerate în acest moment „profesii". Dezvoltarea acestui sector economic (să-l numim sectorul cultural-civic) este unul dintre motoarele principale ale dezvoltării urbane. Nu e nevoie de o demonstrație științifică, avem exemplul clar al multor orașe care au făcut tranziția de la perioada industrială la cea post industrială cu astfel de mijloace, atât în Statele Unite (Pittsburgh, Philadelphia), cât și în Europa (valea Rinului, Lyon). Așa cum spuneam, sunt lucruri care se învață deja în ciclurile anterioare la diverse discipline în special din aria curriculară „Omul și Societatea" (educație civică, filosofie, istorie, geografie etc.), dar și la educație artistică și la cea tehnologică. Considerăm însă că tocmai acesta ar fi avantajul de a lucra cu elevi mai mari: pornim de la premisa că există deja cunoștințe și punem mai mult accent pe formarea de atitudini și pe exersarea gândirii critice. Dacă totul merge bine, cei care intră acum la școală vor avea posibilitatea de a parcurge trei secvențe în care vor experimenta și vor cunoaște mediul construit și cultura urbană în diverse etape ale dezvoltării lor. Există deja curricula la clasa a IV-a realizată de asociația „de-a arhitectura". Este propusă o curriculă integrată pentru gimnaziu, care pune în centru problematica dezvoltării urbane durabile și a culturii civice pentru oraș și care se va numi CIVITAS. Este o inițiativă care a pornit de la convingerile a doi prieteni: domnul Mircea Enache, președinte al Centrului de Excelență în Urbanism de la Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu" și domnul Șerban Iosifescu, președintele ARACIP – Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Preuniversitar. În prezent, ideea este dezvoltată de un grup de oameni foarte dedicați, care este coordonat de Centrul de Excelență, printre care se află și membri ATU. Pentru toate cele trei cicluri de învățământ se aplică un principiu la care ținem foarte mult: așa cum am putut vedea în documentările noastre privind experiențe similare în alte părți ale lumii, elevii pornesc de la experiența lor cotidiană de locuitor al unui oraș, iar această experiență este valorizată într-un proces de învățare care nu mai este cantonat într-o disciplină anume și în care personalitatea, creativitatea, reflecția personală sunt importante. Cercetările recente ne arată că acest lucru aduce flexibilitatea necesară dinamicii din ce în ce mai rapide a societății în secolul 21. Latura practică a procesului educațional este în continuare privită în România ca și cum ar fi educație „de rangul doi", din păcate. Până și în limbajul curent, empirism a căpătat o conotație ironică. În realitate, în istoria științelor, empirismul este cel care naște teorii bune, și nu invers. În consecință, o perspectivă empirică, aplicată și, de ce nu?, simțită asupra orașului va fi de natură să apropie tinerii cetățeni de propriul oraș și să dezvolte spiritul de analiză teoretică.

Igloo: Cum ați decis structura materialului? De ce e nevoie de o echipă cu specialiști din diverse domenii?

Echipa ATU: Nu a fost ușor să ne decidem asupra structurii materialului, suntem la a treia variantă acum. Dar suntem pe calea cea bună. Ne vine greu să îl numim „manual", având în vedere că manualele sunt înlocuite de tablete și mai ales pentru că lucrăm cu o problematică transdisciplinară și care pune accent pe formare mai mult decât pe informare. Am păstrat cuvântul „manual", dar titlul este un fel de ironie: „Orașul – manual de utilizare". Păi nu știm să utilizăm orașul? Nu știm. Și mai e ceva – primesc un manual de utilizare când cumpăr un gadget sau o mașinărie complexă, dar care e a mea – ne dorim să transmitem și ideea aceasta de „intrare în posesie". Orașul este deci și al meu, dar trebuie să știu cum să îl folosesc, pentru a mă bucura cât mai bine de el, dar și pentru a evita stricăciunile care pot să apară dacă nu îl folosesc cum trebuie. Câte ceva despre structura materialului: fiecare capitol are în titlu cuvântul „oraș" și, deși nu am stabilit încă ordinea lor, am să vă dau câteva exemple – „orașul în timp" (sau de ce să iubim patrimoniul?), „orașul în arte" (ce îi impresionează pe artiști?), „orașul simțurilor – orașul perceput senzorial" (ce mă impresionează pe mine?), „orașul ca peisaj" (sau despre ce văd și de ce văd astfel?), „orașul mobilității durabile" (sau despre orașul ca sistem), „orașul locuitorilor", „orașul antreprenorilor", „orașul urbaniștilor" (sau cum să citim un plan urbanistic?), „orașul guvernat și negociat" etc. În cadrul fiecărui capitol, sunt câteva lecții în care sunt nu numai explicații cu text și imagini sugestive, ci și fișe de lucru pentru a exersa noțiunile, dar mai ales atitudinile pe care încercăm să le formăm: explorare și *treasure hunt* după elemente caracteristice unui stil arhitectural anume, joc de roluri pe o situație dată, chestionare, ghiduri de interviu pe care le pot face cu vecini sau membri ai familiei etc.

Ghidul este în consecință unul constructiv, nu prescriptiv. Avem evident libertatea să utilizăm orașul, fiecare dintre noi, locuitorii săi, o face. Satisfacția dată însă de această utilizare depinde foarte mult de modul în care ne apropiem de el și îl folosim. Ghidul propune deci, nu prescrie, diverse moduri de utilizare și apropriere a orașului. Speranța este că astfel locuitorii orașelor de mâine din România se vor simți mai puțin înstrăinați de propriul lor loc de viață și se vor apropia de el cu mai multă dragoste. Pentru că sunt încă puțini cei care își iubesc orașul în România.



Desen de Oana Lohan pentru „Orașul – manual de utilizare"

Igloo: Care sunt cele mai importante idei pe care le va transmite cursul de cultură urbană pe care îl pregătiți?

Echipa ATU: Deja am amintit despre nevoia de a avea oameni mult mai informați despre mizele mari din orașul lor pentru că există acum un cadru legal ce deschide posibilitățile de participare a publicului în

procesul de elaborare a planurilor de urbanism și amenajarea teritoriului (Ordinul 2701-2010). O primă idee importantă deci, este cea legată de o atitudine de cetățean activ, care își iubește orașul și nu îi este indiferent viitorul către care deciziile de azi îl îndreaptă. Tot legat de atașamentul pentru oraș, vrem ca prin transmiterea ideii de valoare de patrimoniu ca valoare identitară să avem din ce în ce mai puțini locuitori indiferenți la soarta clădirilor vechi. În același timp și strict legat de patrimoniu, valoarea identitară de patrimoniu este și una economică. Populația, cel puțin în București, este sub influența unei gândiri dihotomice de genul „dezvoltare economică" sau „prezervarea patrimoniului". Paradigma de succes, demonstrată deja, este „dezvoltare economică prin prezervarea și valorizarea patrimoniului". Din păcate, acest lucru nu este încă foarte clar spus și distrugerile din ultimii ani au dus la întărirea „adevărului" dihotomic, în lipsa posibilității contraexemplului (cu câteva excepții insulare). Vrem, de asemenea, să le transmitem liceenilor ideea de oraș ca bun comun, bun pe care trebuie să îl împărțim cât mai echitabil – echipamentele de utilitate publică, transportul în comun, calitatea aerului, gestiunea deșeurilor, calitatea spațiului public și a imaginii urbane, calitatea locuirii – sunt toate lucruri care depind de fiecare dintre noi, dar și de toți locuitorii împreună. Evident că sunt multe lucruri ce depind de reprezentanții noștri aleși, care decid felul în care se cheltuie banul public.

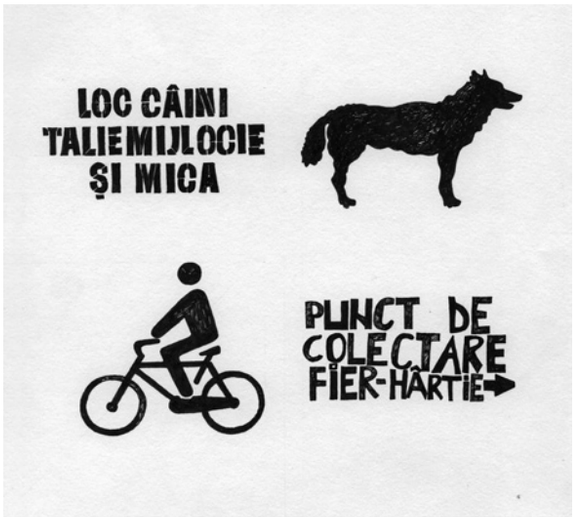
O valoare extrem de importantă pentru locuitorii unui oraș este acceptarea diversității: diversitate umană (de orice tip, socio-economică, etnic-națională, de alegere sexuală), de expresie, de alegere a unui mod sau altul de viață. Aceste lucruri nu sunt înțelese de la sine în societatea românească în care gândirea monolitică, unică, a lăsat o amprentă durabilă, din păcate. Orașele, istoric vorbind, sunt locurile care atrag diversitatatea la umbra anonimității și care, prin acest mecanism, își asigură transformarea și adaptarea continuă. Orașele monolitice sau monotone mor în timp. Credem că prin transmiterea „modului de utilizare" a orașului, a condiției sale primare de supraviețuire – diversitatea, noțiuni abstracte cum ar fi „drepturile omului", dar și îndatoririle sale vor fi mai ușor integrate.

Igloo: De ce este atât de importantă implicarea civică a liceenilor în chestiuni legate de mediul construit?

Echipa ATU: Mediul construit este mediul formator. Dacă ne construim viața fără a fi atenți la el sau chiar prin negarea sa și refugierea în spațiul privat, suntem susceptibili a dezvolta un fel de autism social, neimplicarea în treburile cetății fiind echivalentă cu abandonarea în voia sorții a propriei vieți legate de spațiul orașului (care pentru cetățean este, vrem nu vrem, aproape întreaga viață).

Liceenii sunt votanți în câțiva ani. Este evident că sunt multe lucruri ce depind de reprezentanții noștri aleși, dar dacă aceștia nu sunt tulburați niciodată cu întrebări despre felul în care îi reprezintă pe cetățeni pe durata mandatului, sigur că nu se vor simți responsabili să dea socoteală la televizor despre acest subiect. Vrem ca liceenii să înțeleagă mecanismele democrației reprezentative la nivel local și să voteze mai cu discernământ decât părinții lor care nu au avut o educație civică în acest sens, cerând programe clare și rezultate și ridicând astfel nivelul performanțelor politicienilor.

Știm că tinerii sunt mai atenți la chestiuni legate de dreptate, de echitate și vrem să gândească situațiile din jurul lor și ideile pentru diverse proiecte prin prisma unei analize critice proprii pe principii de dezvoltare durabilă. În același timp, cum spuneam și la întrebarea



Desen de Oana Lohan pentru „Orașul – manual de utilizare"

anterioară, spațiul construit este un bun educator. Idealismul specific vârstei își poate găsi contrapartea în observația concretă asupra mediului construit în care liceeni trăiesc și se dezvoltă ca adulți. În speranța că idealismul nu va fi omorât de lumea adultă, ci își va găsi canale de exprimare constructive.

Igloo: Ce planuri aveți pentru 2013 pe lângă finalizarea manualului și procedura de acreditare a programei școlare ca disciplină opțională?

Echipa ATU: Anul 2013 se anunță un an greu, pentru că avem bătălii de dus pe mai multe fronturi pentru ca acest program educațional să aibă succes. Conținutul cuprins în manual este esențial. De aceea vrem să îl validăm în cursul primăverii printr-o serie de întâlniri cu liceeni și profesori de liceu, dar și cu specialiști în științele educației și cu cercetători și profesori din mediul academic. Din finanțarea de la OAR – taxa de timbru, nu vom putea publica decât 500 de exemplare. Căutăm, deci, surse de finanțare pentru a mări tirajul sau pentru o re-editare cât mai rapidă. Căutăm de asemenea sprijin financiar pentru a organiza sesiuni de prezentare a acestui conținut didactic, pentru a încuraja profesori care să îl predea în cât mai multe licee din țară. Unii dintre noi fac parte și din echipa „de-a arhitectura", precum și din echipa CIVITAS – dezvoltare urbană durabilă care, așa cum spuneam, lucrează pentru o curriculă integrată pentru gimnaziu. Încercăm să corelăm inițiativele și eforturile pentru un impact cât mai mare în sistemul de învățământ.

Totodată, vrem să asigurăm legături între proiectul mai mare de integrare a cursului opțional de Cultură Urbană în licee și programul pe care îl dezvoltă în prezent Centrul de Excelență în Urbanism de la Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu" pentru informarea și pregătirea liceenilor care cochetează cu ideea de a candida la Facultatea de Urbanism. Vara trecută s-au schimbat regulile la concursul de admitere către o încurajare a participării unor absolvenți de liceu care au o cultură urbană. Acestora li se testează nu atât „talentul la desen", cât creativitatea în gândire și capacitatea de a face conexiuni între dimensiunea spațială și respectiv cea economică, socială sau culturală a realității. Considerăm că există o bază solidă de cooperare între cele două inițiative, având în vedere că urmărim aceleași obiective.

Nu este un proiect ușor, dar credem că este extrem de necesar și asta ne motivează.